

FÒRUM DE LES CULTURES BARCELONA 2004. Una breu conclusió

Per Jorge Luis Marzo

Pot semblar agosarat, però els asseguro que és veritat: no conec ningú en el món de la cultura i de les arts de Barcelona a qui el Fòrum 2004 li hagi agradat o que hagin vist en ell utilitat social de cap mena. Incloent-hi artistes i creadors que també han treballat pel Fòrum. Potser aquesta opinió només estigui generalitzada en l'àmbit de la creació i la reflexió més crítica; potser si consultéssim la gent aliena a aquest petit món cultural, trobaríem posicions més optimistes, més positives sobre les raons i els efectes vinculats al megasdeveniment. Bé, doncs també els pot semblar exagerat, però tampoc he sentit ningú que expressés grans alegries. Tot això ens podria portar a una primera conclusió: s'ha produït un evident divorci entre les expressions institucionals sobre les bondats del festival i la realitat de la seva recepció per part dels visitants (i fins i tot dels participants, per molt de negoci que hagin pogut fer). Les institucions públiques i privades, amb els mitjans de comunicació com a politja general de transmissió, han creat, potser per primera vegada, un abisme propagandístic entre la veritat "oficial" i la realitat social: una falla que, ja ho veurem, pot suposar un nou estat de relacions entre els ciutadans i els gestors polítics. Perquè dubto molt que el que ha passat no hagi disparat en la consciència dels barcelonins l'íntima certesa de que la ciutat rellisca perillosament per la pendent de la manipulació i la prestidigitació política i econòmica; o com alguns crítics ja han apuntat –amb paraules més gruixudes–, Barcelona s'està apuntant temerariament al "feixisme posmodern".

Les raons del Fòrum 2004 són moltes i complexes: d'una banda, el vell somni de Cerdà, de Cambó, de les companyies elèctriques i de l'Ajuntament de convertir la zona tocant al Besòs en una gran àrea de negoci i especulació s'ha acabat complint. Estigueren a punt de fer-ho el 1929, però les pressions nacionalistes i urbanístiques sobre Montjuïc van ser massa fortes. D'una altra banda, Barcelona, en la seva decidida

batalla per esdevenir des de 1992 l'eix turístic del llevant espanyol i del sud d'Europa, s'ha erigit en el gran parc temàtic de la Costa Brava i de la Costa Daurada. Davant del greu problema de desindustrialització de Catalunya, el turisme passa a ser el principal motor econòmic: un fet que indubtablement caurà com una llosa en la percepció futura que tant barcelonins com visitants tindran d'una ciutat-festival-d'ellamateixa. El Fòrum, en aquest sentit, ha estat com una gran fira on vendre als operadors culturals i econòmics internacionals els avantatges de Barcelona en un mercat global. Tanmateix, ha estat una fira mediocre: els diàlegs no s'han diferenciat dels molts debats que es fan arreu del món; i les exposicions no han estat res més que propagandes completament "insostenibles" tant en pressupostos com en continguts (faig especial referència a les mostres centrals com "Habitar el Món" o "Veus"). I per últim, i resumint molt, el Fòrum ha representat un nou exercici polític de notables dimensions: el poder fa seu el discurs dissident, l'embolcalla com a paquet de regal i el comercialitza amb un somriure. La diversitat, la pau i la sostenibilitat es manufacturen com a banderes d'una ciutat de la tolerància i el respecte. El resultat és previsible: el control de les heretgies, la legislació sobre la vida social i l'imaginari col·lectiu i la desarticulació dels mecanismes reals que fan que la pau i la diversitat s'entenguin de debò com a pràctiques socials quotidianes i no com a simples campanyes gràfiques.